

# OSZELLÁR ZSIGMOND ODÜSSZEUSZ és a LEGYEK



**K**ét légy ült egy viharvert görög bárka korlátján:

*„...Húzz el ezek mellett, s a fülét jól tömd be viasszal minden társadnak, nehogy egy is hallja; puhítsd meg mézédess viaszod; de te hallgasd meg, ha kívánod.”*

- mondta Kirké Odüsszeusznak. Leírtad, Proklosz?

- Le, Aiász.

- Akkor elmehetsz. Hívd össze a gyűlést a fedélköz szokásos helyére, s gondoskodj elég viaszról mindenkinek. Ügyelj, hogy az egész család ott legyen.

Alighogy az írnök elröppent, Aiász a szalamisziak egykor legyőzhetetlen vezére megroggyantotta hátsó lábait, s kényelmesen a potrohára nehezedett, majd felszabaduló első végtagjaival összetett szemei benedvesítésébe kezdett.

„Leleményes Odüsszeusz, fényes Odüsszeusz, fürge Odüsszeusz! Utált jelzők ezek. Hogy nem diktálhatom, hogy ezerszer elátkozott Odüsszeusz, hogy ganében tobzódó, hogy féreg járta, gyáva, kétszínű, hamislelkű Odüsszeusz. Hát csak én ismerlek egyedül igazán? Ó istenek, hogy gyűlöllek! Mekkora erőt adott egykor nekem hogy ennek ellenére mellettem virulsz, de mára látom milyen szánalmas vagyok mégis: légyhüvelyben sorsod dokumentálva.”

Elhallgatott, s leengedte ízelt, hosszú lábait. Proklosz irónja nem messze hevert, úgy, ahogy a tollforgató kéz sietve ledobta. Aiász szeme továbbvándorolt, fülében még ott visszhangzott a pergamenen sercegő toll hangja, miközben elrévedve bámult a hajó oldalán megtörő habokba.

„Mikor elnyerted előlem Akhilleusz fegyvereit - folytatta Odüsszeusszal megkezdett egyoldalú vitáját -, téboly fogott el, bosszút esküdtem, mérget kentem fegyveremre, s téged vágni le éjjel indultam sátradba. De kedvesed, Athéné utamat állta, s feddve, hogy én, szalamisziak vezére lábnymodba sem érek; leckét adott nekem keserveset: kövessem és tanuljam életed, hű krónikát vezetve, melyből ezredéveken keresztül emlékeznek majd nevedre. Iderendelt melléd légypondróként engem s családom, hogy majd ha megnyugszik sorsod, tanulva belőle enyém is megnyugodjék, s váljak újra görögök alázatos díszévé. Addig meg higgye mindenki, hogy önkezemmel vetettem véget életemnek szegyenemben.”

A nagydarab, bögölyszerű légy megfordult a korlátan, és az ithakai felé pillantott.

„Mindent láttam Odüsszeusz, s mindent le is diktáltam: hogy dúltad-ölted a kikón népet, hogyan hágtad meg asszonyaikat, etted társaid Küklopsszal, és éltél hereként Kirkével. S te mégis: „hallgasd meg, ha kívánod” - ehh, kivételeznek veled még a Sziréekkel is.

A hullámok moraja és az evezők monoton zaja ringatta dühét zaklatott monológba, majd hirtelen, mintha csak kósza légáramlat emelné, a levegőbe röppent könnyedén.

„Miért vagy te különb, Odüsszeusz? Miért kell miattad féregként élnem?”

Kiáltása azonban elhalt visszhangtalan. És mintha saját kicsinységének tudata térítette volna észhez, dühében csillapodva ereszkedett a hajókorlátra vissza.

„De ne félj, okul majd történetedből az utánunk jövő, mert mindent leírtunk, s veled riogatja majd a görög anya gyermekét. Én meg addig, Hellász díszé árnyékodban sorva-





illusztráció: Györfly László

## DÜSSZEUSZ és a LEGYEK

dok kívül-belül, nem érdemelt sorsom egyre inkább elgyengít, s tán Athéné kedve szerint már ellened sem törnék, ha visszaváltozhatnék a szalamisziak vezérévé egyhamar.”

Mélyet sóhajtva újból szemei nedvesítésébe fogott: „Légyként élni nem görögnek való”.

Mintha csak helyeselni akarná légyorsója hiábavalóságát, a hajó hirtelen megemelkedett. A tat felől kiáltás harsant, majd a szélről elernyedv vitorla pukkanó hangja halatszott.

De nem tartott sokáig e néma bólintás. A hajótest meglóduzott, s áttörve a hullámfalon, a mögötte támadt hullámvölgybe siklott szelíden.

„De rólam megfeledkeztek az istenek – folytatta zord hangon Aiász –, nem segít sorsomban senki, s csak halovány remény, hogy egyszer újra ép lehetek csapatommal. Pedig Trója alól megtérve isten lehettem volna népem között. Nálam dicsőbb senki se volt, s csak cseled szelte ketté életemet. Csel, csalárdság ez a te világod – s mégis díjazták az istenek. Én meg pondróként senyvedek győzelmünkért. Ha tűröm. Ha hagyom, hogy te, férges felülkerekedj. Ha hagyom, hogy legyűrje dacom a lassan folyó idő, s az isteni rendelkezés, mely írónaknak engem melléd rendelt. Ha hagyom, hogy családom morzsáidat egye, s egy csapásra kérkedve kettőt is szétmorzsolj testvéreim közül. Ha hagyom, hogy sorsod, s életed felülírja az enyém. Ha hagyom, hogy még a szirének dala is téged gyönyörködtessen egyedül...”

Zizegve bolydult fel egy pillanatra, légyorsója örült táncát járva a hajókortát izamos fáján, majd megtorpant, és mintha nem csak a környezetét, az időt is semmissé akarná tenni, mozdulatlanul meredt a hajóorr mögött nyíló végtelen felé.

De megállt a hajó is. Alig hagyták el a partot, amikor a bárka felbolydult, s odahagyva az evezőket, Odüsszeusz köré gyűltek a görögök.

– Mi jön most, Odüsszeusz? Meddig hánykódunk még miattad a tengereken?

– Két könnyű kaland jön most, fiúk. Kirké maga mondta, ki vitorlánk dagassza egyetlen széllel. Aztán hamar hazaérünk.

– Most hogy szabadultunk, legjobb lenne téged lekötni, hogy ne keverhess minket több veszedelembé. Megfáradtunk már a bolyongásodban.

– Épp azt fogjátok tenni, de előbb hallgassátok meg, miként élhetjük túl az előttünk álló veszedelmeket, mit mondott Kirké nekem...

Mintha két világ ért volna össze, az idő kitágult, s a horizont egyetlen apró fekete ponttá sűrűsödött a hős trójai tekintetében. A bögölyszerű légy közelebb röppent a korlátlan Odüsszeuszhoz.

„Furcsa egy légy ez. Mintha Trója óta körülöttem dongna. Kilóg ez a pondrók közül nagyságával, ahogy az izmos Aiász hajdan kilógott a görögök közül. Miért kellett velem versengenie?”

A görögök gyűrűje értetlenül fonódott szorosabbra körülötte.

„Mindegy ez most – folytatta, s tekintetét erővel szakította el a levegőben vibráló fekete ponttól. Ideje lenne már hazakeveredni, de ez

a kaland előtte még jónak ígérkezik, és csak az enyémnek. Tudom, Athéné támogat, nincs mitől tartanom. Egyszer majd még Zeusznak is cselet vetek valahogy, de addig is beavatom a legényeimet.”

„...Húzz el ezek mellett, s a fülét jól tömd be viasszal minden társadnak, nehogy egy is hallja; puhítsd meg mézédés viaszod; de te hallgasd meg, ha kívánod.”

- Ezt mondta nekem Kirké, s így is kell cselekedni, fiúk. Bárhogy üvöltének, csak vonjátok szorosabbra kötélékemet, s evezetek szaporán, ahogy csak erőtökből telik.

- Mi meg megint megszakadunk, amíg te szórakozol. Inkább engedünk azon a kötélén, csak bajba taszít minket a véred!

- Két veszély van előttünk, mint mondtam, ha nem úgy tesztek ahogy előírtam, s nem mondom meg, mi a nyitja a másiknak, mind odavesztek - társaim.

A görögök zsörtölődve bár, de beletörődtek Odüsszeusz szavába, a hajó újra nekilódult, s az evezők monoton zaja ringatta újra egyhangú utálkozásba Aiászt.

Talán napestig is folytatta volna sirárait, hullámokban öklendezve dühének sugarát, mikor a láthatáron sziget tűnt fel, talán már a sziréneké, s a bögölyszerű légy-Aiász nem várhatott tovább, leröppent a fedélközbe az övéihez.

Ahogy alépcsőalatti megszokott gyülekezőhely felé tartott, s meglátta egy kupacban a majd harminc legyet, megfélekedett magáról, s ritka alkalomnak látta a helyzetet, hogy malomkezeléssel kéttucatnyi legyet csapjon agyon egy lendületből. Hogy elképedne Odüsszeusz!

Am közelebb érve megcsapta fülét a zsongás, légy családjá izgatott zümmögése, s a cuppogás pedig - mely a Proklosz irányította viaszdagonyázók felől hallatszott - hirtelen saját sorsára emlékeztette. Végül kedvese látán, ki éppen gyermekei fülét kente a meleg anyaggal, szíve megenyhült.

- Hagyjátok ezt egy kicsit, kedveseim! Bészédem van hozzátok.

Hiába volt Aiász kétszer akkora, mint bármely más légy, mégiscsak légy volt, s jöttét nem vették észre az elátkozott szalamisziak saját izgatott szárnycsapkodásuktól.

- Nehéz lesz ezt kivakarni, Aiász, remélem, nem tévedsz! - mondta kedvese, s a többieknek is példát adva potrohára nehezdede urára emelte tekintetét.

- Régóta hánykódunk tébolyod miatt, Aiász. Mit kell még érted elviselnünk?

A legyek vezére a közbeszóló felé villantotta tekintetét, s egy pillanat alatt éktelen haragra gerjedt.

- Ti a szalamiszi Aiász családja vagytok, nélkülem senkik a görög tengerben. Ha nem emel ki engem tébolyom a szolgák seregéből, ha nem tiprom tízesével a trószokat, ha nem apám vagy én nemzünk titeket, sorsotok e pondrosorsnál is nyomorúságosabb lenne. Szolgaként idomulnátok idegenek akaratához.

Aiászt e szavak, s féktelen indulata igazi óriássá növesztette. Az előtte felsorakozott legyek - még asszonya is -, valóban pondróvá váltak, míg a bögölyszerű szinte újra emberré vált a gögtől. Szemei vérben forogtak, s éktelen büszkesége e szónoklat erejéig istenné tette a legyek között.

- Azért hívtalak egybe titeket, mert családom, s a krónika vezetését, mely egykor megszabadít szolga sorsotokról - Prokloszra hagyom. Én pedig átadom magam a sziréneknek, kiknek hangjától megfosztom vetélytársam:



Odüsszeuszt.

A dörgedelem tartalmától, s az Aiász-istenné vált jelenéstől megbénultak a legyek. Pisszenés se halatszott, csak az evezők ütemes zaja, amint újra és újra belemerítkeztek a Tirrén-tenger mélykék vizébe.

Proklosz tért magához elsőként, ki rátermetségét azonmód bizonyítva rászólt a legyekre:





- Tömjétek befületeket, mindjárt odaérünk!  
- majd jó példát mutatva maga is így tett.

Nem mert senki ellentmondani; Aiász úgy növekedett följük haragjában, mint egykor Uránosz az istenek fölé.

Odüsszeusz parancsára elkészült minden időre, pedig a szigetet hamar elérte a bárka. Húzták az evezőt a görögök, ahogy erejükből tellett, Odüsszeusz a vitorlánál feszült gúzsban, s a szalamiszi legyek sorsukat rettegték a lépcső alatt magányosan. Aiász, kit gyűlölte, de szerettek is már nem velük. Végleg egyedül maradtak, kitéve az Ithakai kedvének, s kitudja, Proklosz helyt áll-e majd egyedül?

*„Jer, te dicső Odüsszeusz, jer, akhájok nagynevű dísze, állítsd csak meg bárkádat, hogy halljad a hangunk.”*

- Eresszétek köteleim, társak! Megyek már, Szirének! - üvöltött Odüsszeusz, s feszengett keményen.

A bögölyszerű légy ekkor orrára szállt, majd fülébe zsongott, s csípni próbálta, hogy ne élvezhesse a szirének dalát.

- Elinnen, te légy! Takarodj! Társak, segítsetek!  
- kiáltotta a fényes Odüsszeusz, s a társai csak szorították kötelét rendelése szerint.

- Mely isten átka ez? Egy légy tesz tönkre, Zeuszra!

„... mert mi tudunk mindent...” zzz, bzzz!

- Mit tudtok? Nem hallom! El innen, te átkozott légy! Verjenek meg az istenek!

„... mi az élet adó földön megesik még.” zzz, bzzz

- Éppen ezt akarom tudni! De nem hallom! Társak, segítsetek! Egy légy íz csúfot belőlem!

De a társak csak feszítették Odüsszeuszt, s evezőcsapásaik alatt a bárka lassan elsiklott a sziget mellett.

A bögölyszerű légy dühödten verdesett a riválisa feje körül, légyorsora őrült tánca, úgy tűnt, túlharsog minden szirén éneket.

„Most mindent törlesztek - zizegte, és az Ithakai vergődését kárörvendve figyelte. Most én járok túl a te eszeden. Szalamiszi Aiász vagyok, emlékezz rám!”

*„Jer, te dicső bögölyszerű, jer, akhájok nagynevű dísze, hagyd csak ott a bárkát, hogy halljad a hangunk.”*

S a szirének, kik átláttak Athéné átkán, Aiászt szólították már, kit istennek mutatott haragja. S Aiász, szalamisziak dísze, trószok legyőzője ellenállt, míg bírt daluknak, tovább, mint bárki bírta volna, mert feszítette a düh, s az elégtétel, hogy bosszút állhatott Odüsszeuszon, hogy végül a szirének dala csak neki jut majd osztályrészül.

De egyszer csak leállt a zümmögéssel, nem bírta már kizárni fejéből a dallamot. Lendületet vett Odüsszeusz orráról, s elröppent a szirének szigetére.

Nem hallottak róla többet a görögök.

Proklosz, ki rettegte Athénét, s élni akart még, a vitorlához köttette magát viasszal a fülében a vitorlához, hogy továbbvezethesse az Ithakai krónikáját. Csodálta Aiászt, amint Odüsszeusszal küzdött, s hiába volt légy, olyanok látták, mint Trója alatt győztes akhájként.

A krónikába meg - bár kételkedve - azt a dalt írta, mit leleményes Odüsszeusz a szirének szájába költött énekül társainak kacagva.

